

Աйвазовский, подаривший великоленные картины, и благочестивый армянский народ Феодосии». Аналогичная надпись высечена в 1892 г., в ней вместе с Айвазовским упоминаются Серебряков и Берберян³.

Во втором зале лапидария размещены в экспозиции генуэзские эпиграфические памятники Кафы, имеются плиты с надписями на латинском языке с гербами Генуи, Кафы, Золотой Орды и консулов. В экспозиции лапидария представлен и античный памятник, имеющий форму плиты-столби-

ка, с древнегреческим текстом, опубликованным В. В. Латышевым и в «Корпусе боспорских надписей» (М.—Л., 1965). В третьем зале лапидария временно размещены мусульманские памятники, которые планируется перенести в турецкую мечеть Муфти-Джами, расположенную неподалеку от армянской церкви св. Сергия.

Феодосийский лапидарий—это своеобразный архив истории города, памятники которого помогают выяснить этнический состав населения, понять различные стороны быта и культуры Феодосии на разных этапах ее существования. За 10 лет со дня открытия лапидария его посетили более полумиллиона человек.

А. Н. ГАВРИЛОВА (Феодосия)

³ См. Г. Григорян, Новые данные об армянских эпиграфических надписях Крыма и Северного Кавказа, «Историко-филологический журнал», 1970, № 3.

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ «ՄԱՑՆԵ» ՀԱՆԴԵՍԻ ԿՈՎԿԱՍԱԳԻՏԱԿԱՆ-ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐԸ*

«ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ, ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐ»

1980 թ.

№ 1

Դրիգուլ Ժվանիա, Վ. Ի. Հենինը և Վրաստանը (Վ. Ի. Հենինի ծննդյան 110-ամյակի առթիվ), 5—15:

Նևիլ Բեկզաձե, «Բերիկաորա»-ի պատմության ուսումնասիրության շուրջ, 47—65:

Н. Е. Урушадзе, К исследованию исходных форм ритуально-магической изобразительной деятельности древнегрузинских пламен, 66—77:

Անյա Միխայլովիչ, «Նոր պատմության» հեղինակի հարցի շուրջ [հոդվածագիրը գտնում է, որ Դավիթ և Բագրատ արքայազների հեղինակությամբ հայտնի «Նոր պատմություն» երկի իրական հեղինակը Թեյմուրազ Բագրատիոնին է], 85—95:

Մարիա Ձիւրտիշվիլի, «Ս. Նինոյի վարքի» համառոտ և բնորոշակ խմբագրությունները (փոխհարաբերության հարցի շուրջ), 96—106:

Ռեներմիճի Սիլագաձե, հազարների VIII դարի մի արշավանքի մասին [հետազոտվում է խաչարձերի 730 թ. արշավանքը Անդրկովկաս: Հեղինակը հղրակացնում է, որ արշավանքը տեղի է ունեցել վրաց Արշիլ թագավորի խնդրանքով, որն այն օգտագործել է արարների դեմ պայքարի համար], 107—115:

Մեղեա Մաձելիա, Կրկին Պապակ ըղեշի թասի մասին, 116—125:

Ջասյեյ Զդամաի, Հիա գյուղի միջնադարյան ամրոցի ավերակները, 126—134:

Լոնգինոզ Սումբաձե, «Մորցեուլի» (դարբադային տիպի բնակարանի ծագման շուրջ), 135—160:

Վալերի Սիլոգավա, Կարսի ամրոցի վրացերեն մի արձանագրություն, 161—174:

Ելենե Կավկելավիլի, Հեթթագի եկեղեցու շինարարական որմնանկարները, 175—191:

Լիլա Անրևիավա, Նիկորոմիդայի «դածերիլի» թվագրման շուրջ, 192—197:

Д. Л. Мусхелишвили, Из исторической географии древнего Кавказа, 198—202:

* «Մացնեի» 1975—1977, 1978, 1979 թթ. մատենագիտությունը տե՛ս «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1979, №№ 2, 4, 1980, № 4: Հայերենի են թարգմանվում միայն վրացերենի հոդվածների վերնագրերը, որոնցից հետո տրվում են էջահամարները:

- Ալեքսի Ռոբախիձե, Սվանեթը հնում և այժմ («Սվանեթի» I և II պրակների հրատարակության առթիվ), 203—209:
- Բաղիլինա Լուինաձե, Տբեթի հիշատակացուցակ. Տեքստը հրատարակության պատրաստեց, ուսումնասիրությանը ու ցանկերով օժտեց Թինա էնուբիձեն, 1977 (172 էջ, ներդիրներ), «Մեցնիերբա» [գրախոսություն], 209—211:
- Թինաթին Օշիաուրի, Վ. Բարդավելիձեի հիշատակին նվիրված գիտական նստաշրջան, 219—222:
- Նոդար Շենգելիա, Վիտալի Չուխի [մահախոսական], 223—224:
- И. К. Сургуладзе, Д. С. Раевский, «Очерки идеологии скифо-сакских племен» (опыт реконструкции скифской мифологии), М., «Наука», 1977 [գրախոսություն], 212—218:

№ 2

- Յիալա Կոբախիձե, Թեալի սեմինարիան և Դավիթ Ռեքտորը, 50—61:
- Վախթանգ Իրոնիշվիլի, Արևելյան Վրաստանի լեռնային շրջանների բնակչության սոցիալական կազմը (Մթնոլեթ, Դուդաձաղ, Խանդո, Ճարթալի) ըստ Գեորգի Պալժանի «Ձեզլիս Դադբախ», 62—73:
- Նինո Միրիանավիլի, Կավե սարկոֆագներ Աղայանի գյուղից, 74—86:
- Յիալա Չարքուաձի, Աղզակցական փոխհարաբերությունները Սվանեթում, 87—107:
- Էլդար Մամիսրվաշիլի, Վրաստանը Հանս Երևանցիների «Ուղեգրությունների գրքում», 103—119:
- Նուգար Դուդուա, Ռոստոմ թագավորի երկնզու (վրացերեն-պարսկերեն) հրովարտականը, 121—137:
- Վասիլ Յիսկարիշվիլի, Նորահայտ վրացերեն վեց վիմագրեր, 138—143:
- Դավիթ Մուսխելիշվիլի, Վրաստանի ֆեոդալական շրջանի պատմության պարբերացման շուրջ (IV—X դդ.), 144—164:
- Г. В. Коранахвили, К проблеме уровней развития производительных сил в докапиталистических классовых обществах (к дискуссиям по вопросу о докапиталистических формациях), 165—180:
- Գուրամ Մայուրաձե, Հայերեն ձեռագրերի հիշատակարանների տեղեկությունները Վրաստանի մասին (XIV—XV դդ.): Հին հայերենից թարգմանեց, առաջաբանով, ծանոթագրություններով օժտեց Ալեքսանդր Աբդալաձեն, «Մեցնիերբա», Թբիլիսի, 1976 [գրախոսություն], 181—182:
- Վրացական ՍՍՀ ԳԱ պատմագիտական հաստատությունները. 1979 թ., 186—197:
- Արշիլ Բաբախիձե, Մոսե Զանաշվիլի (ծննդյան 125-ամյակի առթիվ), 198—202:
- Ս. Սոսելա, Դ. Բեռնեիշվիլի, Լեվան Մուսխելիշվիլի (ծննդյան 80-ամյակի առթիվ), 203—208:

№ 3

- Թինաթին Ղաուխիշվիլի, Կովկասյան ցեղերի հարցի շուրջ ըստ անտիկ աղբյուրների, 31—40:
- Ալեքսանդր Օրշնիձե, Սամցխե-Ջավախքի վաղ բրոնզեդարյան հուշարձանների պարբերացման ու ժամանակագրության մասին, 41—55:
- В. Б. Виноградов, Н. Н. Бараниченко, Об одном аспекте грузино-вайнахских взаимоотношений в XVI—XVII вв., 72—83:
- Գուգան Ժոգժովանի, Քարթլիի թագավորության քաղաքական վիճակը Իրանի հետ հարաբերությունների ոլորտում XVII դ. II քառորդում, 84—100:
- Դաբեջան Մեգրելաձե, Ֆեոդալական Վրաստանի սոցիալական պատմությունից (մոմարթերուլի), 101—106:
- Դավիթ Փղենտի, Իրանի կոմարոմիսային քաղաքականության հարցի շուրջ XVII դ. Արևելյան Վրաստանում, 107—110:
- Л. Х. Баазова, Мохаммед Юсуф Рязи об осаде Кандагара Айюб-ханом, 111—117:
- Գուրամ Դուդուաձե, Աթոնի լեռան Իվերոն վանքի պատմության հիմնական էտապները, 118—131:
- С. М. Шамба, Монеты Эшерского городища, 142—145:

- Մզիա Սուրգույան. *Արեղա-ն [գրառաչքը] XI—XIII դդ. թագավորական նվիրատվական հրովարտականներում. 146—157:*
- Գիորգի Գոգալիշվիլի. *Պոնտական թագավորության բնակչության էթնիկական կազմի հարցի շուրջ. 169—190:*
- Նիկո Շենգելիա-Ջավելիձե. *Մենագրություն XVII դարի Թուրքիայի պատմության հարցերի մասին [գրախոսություն Ismail Hakki Uzunçarşılı, Osmanlı tarihi, IV cilt, 2 kısım, XVIII yüzyıl, Ankara, 1959 գրքի մասին], 193—196:*
- Միխեյի Սվաեիձե, Քրիսթի Զեյնբեի տեղեկությունները Վրաստանի և Կովկասի մասին», *Թուրքերենից թարգմանեց, ներածությամբ, ծանոթագրություններով և ցանկերով օժտեց Գյուլի Ալասանյան, խմբագիր Սերգի Զիքիա, «Մեցնիբերա», Թբիլիսի, 1978 [գրախոսություն], 197—205:*
- Դյուլի Ալասանյան, *Աղբյուրագետների հանրապետական գիտական նստաշրջան Թբիլիսի, 203—205:*
- Կախարբեր Կախաձե, Իվ. Զավախիշվիլու անվան պատմության, հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի XXIX գիտական նստաշրջանը, 206—207:
- Գիորգի Անջալիձե, *Պատմաբան Նիկո Դադիանի (ծննդյան 200-ամյակի առթիվ), 209—215:*
- Դուրամ Մալսուրաձե, *Պրոֆեսոր Լևոն Մելիքսեթ-Բեկ (ծննդյան 90-ամյակի առթիվ), 221—224:*

№ 4

- Г. Б. Гарибджанян, Г. А. Аветисян, Октябрь и Освобождение армянского народа, 20—29.
- Ծագա Մենքեշաշվիլի, *Բերբերական վերնախավի դերն ժամանակակից Մարոկոյի քաղաքական կյանքում, 30—41:*
- Թինաթին Ղաուխիշվիլի, *Կովկասյան ցեղերի հարցի շուրջը ըստ անտիկ աղբյուրների, 57—77:*
- Լեւա Միքիշվիլի, *«Նոր պատմության» Թեյմուրազ Բագրատիոնիի ձեռագիրը, 78—83:*
- Մալխազ Դամբաձե, *Վասալիտեր XI—XII դդ. Վրաստանում (համեմատական ուսումնասիրություն թյան փորձ), 84—101:*
- Օրաթ Զիքիշվիլի, *Արաբա-վրացական մշակութային փոխհարաբերությունների պատմություններից (X—XI դդ.), 102—113:*
- Մարինա Զիարտիշվիլի, *Մետափրասյան «Ս. Նինոյի վարքի» քարթլիսցիսովբերյան խմբագրության մասին, 114—121:*
- Լուկա Գվրիտիշվիլի, *Ղորղանթա դյուղը, 133—139:*
- Դավիթ Ջանելիձե, *Մի վավերագիր Արենլյան հարցի նախապատմության մասին, 140—151:*
- Մամիսա Բերձեշվիլի, *Նիկոբոսիդիայի «դածերիլի» թվագրման շուրջ, 152—163:*
- Ալեքսի Ռաբաֆիձե, *«Ազգագրական խումբ» տերմինի նշանակության մասին, 164—174:*
- Գիորգի Մինդիշվիլի, *Բլրաբնակավայրերի սոցիալական էության շուրջ, 174—186:*
- Իվանե Սուրգույան, *Վրաստանի միավորման շրջանի պատմությունը [գրախոսություն, «Վրաստանի պատմության ակնարկներ», III, Վրաստանը XI—XV դդ., խմբ. Զ. Անջալիձե, Վ. Գուլուա, Թբիլիսի, 1979, գրքի մասին], 187—201:*
- Թեյմուրազ Միքիշվիլի, *Բախվա Գամկրելիձե, Վրաստանի անասնապահության անտեսական-մշակութային և սոցիալ-տնտեսական պրոբլեմները, «Մեցնիբերա», Թբիլիսի, 1979 [գրախոսություն], 202—205:*
- Գիորգի Թոգոշվիլի, *Ռեզիդենտ գիտական նստաշրջան Դադստանում [հաղորդում, 1980 թ. հունիսի 11—12, Մախաչկալա, թեման՝ «Ձեռագրիկների գեներալիսը, հիմնական էտապները, ընդհանուր ուղիները և զարգացման առանձնահատկությունները Հյուսիսային Կովկասի ժողովուրդների մոտ»] 206—209:*
- Շոքա Խանբաձե, *Ակադ. Սիմոն Զանաշիա (ծննդյան 80-ամյակը), 212—220:*

«Լեզվի եվ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐ»

№ 1

Լիլի Քուրաքելան, Մի քանի վկայություն Զաքարիա Գաբաշվիլու կենսագրության վերաբերյալ, 63—71:

Շոքա Ռեվիշվիլի, Գերմանական հեղինակները «անցման շրջանի» վրաց գրականության մեջ, 72—88:

Նլենե Ռոչանաշվիլի, «Մցխեթյան աստվածաշնչի» «ելից» գրքի բնագրային և խմբագրական առանձնահատկությունները, 109—122:

Թավիա Մզալարիշվիլի, Վրացական հնագույն ճառերի տիրենքում պահված որոշ ճառերի աղբյուրների հարցը, 123—134:

Ավրանդի Արաբուլի, Թուրմեթիթի անալիտիկ կազմության յուրահատկությունը քարթվելական լեզուների որոշ բարբառներում, 149—154:

Բադրի Յապաձե, Հին վրացերենում -ცოდ- նախածանցային դերբայների [մասդար] մի խմբի մասին, 155—164:

Կոռնելի Դանելիա, Ռ-ի հնչյունակարգման ֆունկցիան մեղրելներում, 170—178:

Շուֆիա Ափրիդոնիձե, Հնդհանուր և իբերա-կովկասյան լեզվաբանության հարցեր, Թբիլիսի, 1978 [գրախոսություն], 179—187:

Դավար Օմիաձե, Խորասանյան պարսկական ժողովրդական հեքիաթներ, հ. I, կազմող՝ Ա. Բոլվին, Փարիզ, 1975, 166 էջ: Հ. II, թարգմանությունը Ա. Բոլվինի և է. Շուքուրզադեի, Փարիզ, 1975, 123 էջ [գրախոսություն], 188—191:

№ 2

Նաիրա Բեպիկա, Գրիգոր Բագրատիոնի անթուղիաները, 33—46:

Թինա Շիոշվիլի, Վրացական դիցաբանական կերպարները. «Մղիս դեղա» [չրամայր], «կուդիանի» [պոչալոր կախարդուհի] (ըստ Սախոկիայի նյութերի), 65—75:

Լիլի Աբանեիշվիլի, Մի քանի ծածկագիր նամակների մասին, 84—88:

Ակակի Շանիձե, Բառագիտական դիտողություններ. «մասդարի» [ոչխար], «մեմցխվարե» [հովիվ], 89—94:

Վեներա Զանգիձե, Վրացական բառեր թուրքերեն լեզվի բարբառներում, 95—104:

Նաբելա Քուրելիա, Լազերենի ձայնավորական համակարգը, 105—120:

Նուռու Ռոբաբիձե, Իբրալ տերմինի ձայնախնայի մեկնությունը, 128—130:

Վալերի Սիմոնյան, Հայաստանի վրացերեն վիճակի հուշարձանների հրատարակության մասին [գրախոսություն Պ. Մ. Մուրադյան, Հայաստանի վրացերեն արձանագրությունները, Երևան, 1977, մենագրության մասին], 142—151:

№ 3

Դրիգոր Բերիձե, Սուլիսան-Սաբա Օրբելիանի որոշ առակների ժողովրդական գուգահեռները ըստ Զավաթում գրաված նյութերի, 33—41:

Գիորգի Արաբուլի, Նանուշան և «Ընձնավորի» ընդմիջարկությունները, 52—63:

Ջեֆրի Կար-Հաբիս, Մաքսիմ Խոստովանովի անձնավորության ֆուլկորիզացիան, 64—77:

Լիա Կոտաշվիլի, Բեռնարդոսյան հավաքածուի XI հեքիաթը, 78—83:

Նինո Մելիքիշվիլի, Հատուկ անունները Հովսեփ Ֆլավիոսի երկի վրացերեն թարգմանության մեջ, 110—121:

Դիանա Ժդենտր, Անունների հոլովման որոշ առանձնահատկություններ աշխարհիկ մատենագրության լեզվում (XVIII դ.), 122—129:

Գիորգի Գոգոշվիլի, Անցյալ կատարյալի կազմությունը նոր վրացերենում, 130—142:

Մայա Անդրեիկաշվիլի, Աղ-Ջաջաշի «ալ-չումալ» բերականական երկը, 149—155:

- Օմար Գվեռածեն, Երկխոսությունը վրաց վարձագրության մեջ (V—XI դդ.), 54—64:
 Դիվի Ախվեղիանի, Բանահյուսական նյութերը Դիմիտրի Բաբրաձեի պատմական աշխատություններում, 65—78:
 Цисана Ахалиадзе, К пониманию любовной лирики Михри Хатун, 79—89.
 Ջուրաբ Սաղվելաե, Հնդհանուր քարթվելական որոշ բառայինների ստուգաբանության շուրջ, 115—122:
 Լուիզա Թոփաձե, Թուրքական փոխառություններ վրաց գրական լեզվում, 123—130:
 Վիկտոր Չելախձե, Թուրքերենի CVC տիպի բառերի հնչյունական կառուցվածքը, 147—157:
 Մեթի Ասաթեանի, Հնդկաստանի հանրապետությունում լեզվական իրավիճակի մասին, 158—166:
 М. М. Хусаинов, К характеристике словообразовательной структуры турецких неологизмов—имен существительных, мотивированных глаголом, 167—174.
 Лали Цоцхадзе, Об элементах внутренней валентности в современных семитских языках (на материале арабского и еврейского), 175—183.
 Դամանա Մեխիշվիլի, Վրացերենի քերականության որոշ վիճելի հարցերի շուրջ, 184—194:
 Արամ Մադադուսով, Սաղմունների գրքի հին վրացերեն թարգմանությունները, 195—199:
 Ալեքսի ձինճադանով, Դիտողություններ Բարանայի ամրոցի արձանագրության վերաբերյալ, 200—201:
 Л. Г. Герценберг, Н. Я. Габараев, Морфологическая структура слова и словообразование в современном осетинском языке, Тбилиси, 1977, 176 с [գրախոսություն], 202—203.

Կազմեց՝ Պ. Ա. ՉՈՐԱՆՅԱՆ